

Fämitsäga hurudan grödan skulle bli.

På de gamle husen, som hade halmtak, blev det långa istappar om vintrarna. På de tak, som man har nu, blir det just inga. På istapparna tog man märke, hurdan skörden skulle bli. Ju längre istapparna va, ju likare gröe blev det.

4:a

2

Hur man räknar ut genvädret.

En kan räkna ut, hurudant väder det ska bli på våren och sommaren, om en tar tecken på, när det grunnar/ bottenfryser/ i bäckarna, och lägger märke till, hurudant vädret är efteråt. Om det t.ex. grunnar den 28 november, antecknar en i almanackan, hurudant väder det är under de följande dagarna. Vidare tar man reda på hur många dagar den 28 nov. är efter närmaste ^{föregående/}ny, full- eller halvmåne. Låt oss antaga, att det är fyra dagar efter fullmåne. Sedan går man fram sex månader, alltså till maj, och räknar fyra dagar efter fullmänen i maj. Från den dagen ska vädret gena, så den dagen /den kan falla i början på juni, om fullmänen är de sista dagarna i maj/ ska det vara likadant väder, som det var den 28 nov., och sedan framåt, och kan veta det har man antecknat i almanackan.

G. b

Tro och sed knuten till djur.

Sprang en katt över vägen, fick man tur.

Det var inte bra, att ekorrar visade sig framme vid gården på våren. Det betydde otur, eldsvåda, dödsfall eller dylikt. På hösten fick man inte lägga så stor vikt vid saken, för då bruka de springa här framme och plocka nötabocka, nötter, och då behöver det inte betyda något.

Landskap: Upptecknat av:
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av
 Uppteckningsår: Född år i

4

4

Uppteckningen rör Om skatornas bobyggande.

Vet I, när skatorna börja bygga bo? Jo, de börja juldagen. Jag hade väl hört det där pratet, men jag tänkte: "Dä ä väl lögn." Men så en juladag, när jag stod här ute på gården, fick jag se ett par skator komma flygandes. Då tänkte jag:

"Nu ska jag väl se efter, om det ligger något i det där pratet." Och verkligen börja inte de släpa ihop kvistar, så när de slutade, var det väl en rishög, så stor som min knytnäve. Men sen slutade de och hörde opp en tid. De lägger bara grunden juldagen.

I Götabo var det ett skatbo, som blåste ner, och skatorna

höll en sån sorgesång över sitt förstörda hem, sa Elias, bonden. Sen restéede bort, men efter några dagar kom de tillbaka och hade en hel svärm med skator med sej, och de hjälptes åt och byggde opp boet på en dag.

"Nu skarvar du väl?" sa jag, när Elias talade om det.

"Nej, varför skulle jag det göra? Det är dagens sanning," sa han.

Man ska inte riva ner skatebo, för då får man otur med fåren.

G. 12

6

Lyfttesten.

Jo, jag har nog nappat i lytttestenar jag också i mina dar. De hade en här oppe i gårdet, och där brukade ungdomen samlas och lytta. Någon särskild betydelse? Nej, inte annat än att det skulle visa, att den som rådde med att lyfta en lytttesten, var en stark karl och fullt utbildad. Man lyfte inte på bestämda tider, utan det var, när det passade sej och några ungdomar var samlade. Det brukades som förnöjelse och tidsfördriv.

Lyfttesten.

Kulblix?

En gång, när vi höll på att ta in hö på Hästhult, såg jag ett underligt fenomen. Vi hade en tre, fyra lass kvar att köra in, och bonden ville gärna ha in dem, så han tyckte, att vi gärna kunde arbeta litet längre den kvällen. Grebborna blev lite långa i näsan, men det var inget att göra. Just som vi hade fått in sista lasset och skilt oss från arbetet, kom en eldkula farandes genom luften. Det var sent, så det hade skumnat på bra, men nu blev det så ljust så ljust, så en kunde se träden på långt avstånd. Fruntimren blev alldeles toseta, för de trodde att domen var kommen. Men skådespelet var snart slut. Eldkulan slog ner östanom sjön, och sen var det skumt igen.

Hia

8

Tyda.

Träffade man på en tvillingpära, när en tog opp päer
eller dubbla ax, när man skar säd, blev det tvillingar i lagärn
eller inne i stugan.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

No. 2

9

Uppteckningen rör Åtårder vid ett barns födelse.

Första gången barnet badades skulle det va stål i vattnet. Det var de gamle så noga med, så bevaras väl! Och inte fick badvattnet slås ut under bar himmel, utan det slog man ut i skureluckan inne i rummet. Det har jag själv sett.

Barnets tvätt fick ej hängas under bar himmel, för då kunde trollen få makt med det, och inte fick ljuset slöckas så länge barnet var okristnat, för då kunde trollen komma och byta bort det mot en av sina egna ungar.

I Boalt var det ett fruntimmer, som passade en nyfödd byting som ännu inte var döpt. Hur det var, så råka- de hon somna till på natten och ljuset slocknade. Hon vaknade

vid att dörren öppnades så sakta och en trollkvinna kom in med sin unge på armen. Men kvinnan hann då få fatt i sin, innan trollet hade ta't en.

"Nä du, gäck du din väg med din unge, jag behåller min," sa hon. Det fanns ett berg vid Boalt som de kallade Jättaberget, så troligen var det väl någon därifrån.

Ja, jättar finns här ännu, men de kallas resar nu. I södra Europa finns. Det är mänsker, som är ovanligt högväxta.

Hia

11

"Mista hättan"

Kom man in på ett ställe, där de hade fått barn
nyss, snappade de ifrån en mössan, och var det nå't med en, så
skulle man lösa den med en slant, som barnet skulle ha. Jag kom
in på ett ställe här nere och visste inte, att de hade fått smått
i huset. Ett av fruntimrerna nappade åt sej min mössa.

"Nu mister du hättan," sa hon.

"Jaså," sa jag, "då förstår jag vad som har hänt," och
tog åt pengapungen till.

"Ånej, bevaras, jag bara skämtade," sa hon.

"Ja, det förstår jag väl, men jag ska lösa min hätta,"
sa jag, och gav henne en slant till barnet.

Landskap: Upptecknat av:
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av
 Uppteckningsår: Född år i

Hia

12

Uppteckningen rör Vad man hade att iakttaga när barnet döptes, hur man valde faddrar o.s.v.

När barnet skulle döpas, gällde det för gudmodern att vara ordningsam och rask, för sådan som hon var, sådant blev barnet. Hon skulle röra vid allt möjligt, för att barnet skulle få god hand med det, men hon fick ej röra vid ugnskvasten och rakan. Var det en pajk, skulle hon röra vid snickareverktyg, för att han skulle bli duktig i att snickra, och så skulle hon krypa oppför en stege, för att han skulle kunna klättra bra. Var det en flicka, skulle hon röra vid vävstolen, spinnerocken och sådant, som fruntimmer syssla med. Det har jag hört talas om, men jag har inte sett det.

Farmor höll många ungar till dopet, och hon sprang

som en hjort, för att barnet skulle bli lätt på foten. Men med Manda härinne misslyckades det då, för hon är stor och tung.

Gudmorn skulle ha pengar i skorna och barnet i dopdräkten för att få gott om pengar i livet.

Hon skulle läsa högt i psalmeboka och biblen, för att barnet skulle få lätt för att läsa.

Hon skulle hålla sej ren och snygg, för att barnet skulle bli likadant.

Hon skulle läsa efter tyst, vad prästen sa, för att barnet skulle få ett bra kom ihåg, och mycket annat, som en inte kommer ihåg.

Det var en käring härifrån som höll ett barn i Annerstad. "Vad ska barnet heta?" frågade prästen. Men käringen hörde illa, så hon tyckte väl att han sa: "Vems barn är detta?"

och svarade:

"Ja, gudbevars, dä ä hemmagjort."

"Vad ska barnet heta?" frågade prästen en gång till.

"Ja, gudbevars, dä ä bror min Gudmunds," sa karingen.

Skulle det vara riktigt bra, skulle gudmodern klä opp barnet från topp till tå, men annars skänkte hon linntyg och så lånades dopmantel.

När man utsåg gudmor, hade hans släkt företräde, så att först kom hans mor och sedan hennes mor, så hans syster och så hennes syster efter ålder o.s.v.

- 176 - 3856

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—♦—
h.a. 15

Om rödhåriga personer trodde man, att de var
tillkomna i soluppgången. Ja, så trodde man, att de var arga av
sej. "Han är arg som en rödhårig," var ett talesätt.

Rödhåriga.

Landskap: Sm Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Örnäs Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Boie

16

Uppteckningen rör Ta reda på sin tillkommande.

Ville man se sin blivande fästemo, skulle man passa på julaftonen. På hela dagen fick man inte tala och inte se eller röra vid eld. På kvällen skulle man sen gå in och sätta sej ensam på sitt rum. Där skulle det va ostädadt och på bordet skulle stå ett glas med vatten och ett med brännvin. Där skulle man så få besök av sin blivade hustru. Städade hon i rummet och drack ur vattenglasat, blev det en ordningssam och präktig hustru, men brydde hon sej inte om bråten och tömde brännvinsglasat blev hon slarvig och slösaktig.

"Ja, min morfar och hans bror prövade det en gång,"

säger sagesmannens hustru. De fick besök av var sitt fruntimmer.

17

Den som kom till morfars bror klev över bråten och drack ur bränn-
vinet, och hans hustru var då så smutsaktig, som står till. Men
morfars fästemo stödade opp ordentligt och drack vatten, och mormor
var också en av de bästa. Hon hade skinn på näsan men var en riktig
ordningsmänniska.

A:e

18

Prov för friare.

Det var en gång en bonde, som hade en dotter, som var både rik och fin. Så en dag kom det en bonnadräng och friade.

"Du ska få min dotter," sa bonden, "om du kan hugga opp ett yxaskaft, så att det blir rakt och fint utan att du lägger ögat intill det och tittar."

Jo, det var drängen med på. Han började hugga, så flisorna rök, och bonden och dottern och några andra flickor stod runt omkring och tittade på. När det var gået en stund, tog drängen och pekade med skaftet på en av flickorna:

"Jag undrar om jag ska ha den?" sa han, och i detsamma

passade han på att kika utåt skaftet. Och så högg han ett par tag.

"Eller jag ska ha den?" sa han och pekade på en annan, och i detsamma kikade han igen.

"Men jag tror jag ska ha den," sa han och pekade på dottern och kikade, och sen hade han sett så mycket han behövde för att göra ett rakt skaft. Och han fick då Bonnadottern. Det var farmor som berättade den historien.

Landskap: Småland Upptecknat av: M. Larsson
 Härad: Mönsterås Adress: _____
 Socken: Örnåsa Berättat av: Alf Johansson
 Uppteckningsår: 1932 Född år 1860 i Örnåsa

Hic
20

Uppteckningen rör En friarehistoria.

Farmor berättade också en annan friarehistoria. Det var en riker dräng, som skulle ut och fria. Så kom han till ett ställe, där dottern stod och bykte.

"Vad gör du emellanåt medan du byker?" frågade drängen.

"Jag spinner en halva ull och en ten tågegarn," sa grebban, för hon ville väl visa sej duktig.

"Dej vill jag inte ha," sa drängen och red vidare.

Så kom han till ett annat ställe, där det stod en flicka och bykte.

"Vad gör du emellanåt medan du byker?" frågade drängen.

"Jag sticker en halver strumpesock," sa flickan.

Dej vill jag inte ha," sa drängen och red vidare.

Så kom han till ett tredje ställe, där det söt en flicka och
bykte.

"Vad gör du emellanåt medan du byker?" frågade drängen.

"Jag gör ingenting annat än öser te å på så mycket jag hinner,"
svarte grebban.

"Dej vill jag ha," sa drängen, för kan veta då var han säker
på, att han skulle få sina kläder rena.

Landskap: Småland Upptecknat av: O. Larsson
 Härad: Lännebo Adress:
 Socken: Odensjö Berättat av: A. Johanson
 Uppteckningsår: 1932 Född år 1866 i Odensjö

Uppteckningen rör Liket, som födde tvillingar i graven och kom tillbaka, för att hämta mer barnkläder.

Farmor's bror hette Olaus, och han gifte sej ute på Granshult med ett fruntimmer som hette Johanna. Hon hade en bror, som hette Sven-Petter, och han flytta till Halmstad och bosatte sej tätt vid kyrkan. Hans hustru dog, och eftersom hon var med barn men ej hann föda, gav de henne en omgång barnkläder med sej i kistan. Hon blev begravnen, men strax efteråt kom hon igen och stod vid hans säng på natten. Han blev så förskräckt, så han vågade inte fråga, vad hon ville. Men på dagen gick han till prästen och frågade, om han visste, vad han skulle göra.

"Nej, det vet jag inte," sa prästen. "Hon var ju med

barn?"

"Ja, det var hon," sa Sven-Petter, "men vi gav henne barnkläder med i kistan."

"Rusten till en omgång barnkläder till," sa prästen, "och gräven ner dem i hennes grav, får du se, om inte det hjälper."

Han gjorde så, och sen hörde han aldrig å henne. Då hade hon fått tvillingar och kommit för att hämta kläder till det andra barnet. Och detta är sanning, för Johanna berättade, hur det hade gått för Sven Petter. Jag blev så mörkrädd när jag fick höra historien, så jag tordes bara inte gå ut och pissa, sen det blett mörkt.

Landskap: Upptecknat av:
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av
 Uppteckningsår: Född år i

H. 24

Uppteckningen rör Varsel.

Dödsvarsel.

På alla gårdar finns det vård eller varsel.

Det finns på denna gården. Far var lite snickarevuren, så han brukte göra likkistor, och nästan var gång, innan de kom och beställde och innan någon var död, hörde vi det säga och hamra. Jag minns särskilt en gång. Far hade flyttat opp hyvelbänken på yttervinden, och vi stod i rummet under och mol päer eller pota- ter di säger nu. När vi så hade malet en stund, tog vi igen oss. Min minste bror, Aron, skulle böka på päer, och han var inte stör- re än att han stod på locket. Efter en stund kliver han opp och tar fast i en haspel, som hängde i taket - Man mol inte med vev på den tiden, utan tvåsstod vid var sin ände och drog fram och tillbaka. Just när vi skulle börja, hörde vi att det savade